

"Amus Nyse"

Forfattet omkring 1934.

Renskrevet af Peter Krabbe 1997.

Digitaliseret af Anders Hasseriis 2016

Ja, hvem kan begribe hvem Amus Nyse er, uden netop de få personer, som kan huske, hvordan det gik til, at han fik det besynderlige navn. Amus Nyse hed ellers Rasmus Hansen og var husmand og arbejdsmand i Gamborg. I min Barndom kom han meget op i skolen, da han havde fået forskellige bestillinger af Far. Han gravede have, kløvede brænde, fejede gården hver lørdag samt holdt skolens toiletter i orden, så der var jo så meget for Amus at lave oppe hos os, så han kendte såmænd hver en krog i huset. Desuden havde Amus den bestilling at kalke både køkken og spisekammer, og også hele huset udvendig - og stalden med, det tog flere dage, og i al den tid kunne vi børn jo få meget snakket med ham. Jeg tror ikke, at nogen andre i byen var mere kendt med Amus end vi, og det var også hos os, at han hed Amus, og ikke andre steder; min lille søster Agnete kunne ikke sige Rasmus, så det er let at forstå, at hun da sagde Amus. Nyse var noget hun i kådhed fandt på, og da hun mærkede, at vi morede os derover, blev hun ved at kalde ham Amus Nyse, og efterhånden gjorde vi større søskende det også.

Hvis Amus havde været ked af det, så må ingen tro, at vi havde blevet ved dermed, nej, han satte pris derpå, og jeg tror ligefrem, at det øgede venskabet mellem os. Nu må jeg fortælle lidt om, hvordan Amus Nyses karakter var, ellers kan ingen jo forstå, hvorfor Far og Mor ikke satte ham så højt, som alle vi børn gjorde. Han havde ligesom så mange af byens mænd gået i skole hos Far, og nogen velopdragen eller kvik dreng var han langt fra, og jeg er heller ikke sikker på, at han var helt sanddru, dog jeg vil helst tro det. Men eftersom han blev voksen og fik sit hjem i Gamborg, blev han mere selvfølende, og kunne da ofte komme med bemærkninger, som gjorde Far vred, og så ville Far ikke have noget med ham at gøre i nogen tid, men så sagde Mor undertiden: "Nu skal du glemme det Far, vi kender jo Rasmus, han bliver ikke anderledes", og så kunne Far også nok bruge Rasmus igen.

Når køkkenet skulle kalkes, var det en stor dag for os, for så var Amus der hele dagen, lige fra vi ryddede hylder ud af spisekammeret om morgenen og til vi om aftenen havde alt på plads igen. Han var så dygtig til at kalke. Ingen kunne gøre det som han, og derfor havde han dette arbejde over hele byen. Først vaskede han væggene med koldt vand og derefter kalkede han, og så kom til slut det vigtigste, det var de blå streger, som blev sat i kvadrater, de sad lige som man nu sætter fliser op, og vi syntes alle, at det så så fint ud, det var kronen på værket. I køkkenet havde Mor hængende et lille krydderiskab, og det måtte jo også tages ned, mens der blev kalket. Så fandt min søster Anna en gang på, at der kunne godt skrives lidt på væggen, det blev jo ikke at se, når skabet kom op, og så skrev hun med en lille pind, som Amus ivrigt dyppede i det blå, som han brugte til stregerne:

"Stræk din arm med kalkekosten,
drik engang af pæremosten.
Til minde om Amus Nyse."

Så snart hun var færdig, hængte Amus skabet op, så Mor fik det ikke at se, men et halvt år efter, da der blev kalket igen, blev skabet jo taget ned, og så kunne Mor jo se det. Hun morede sig nok derover, men syntes alligevel ikke om det, det mærkede vi nok. Men da Amus var med på, at der skulle stå noget igen, så ordnede han det sådan, at han satte sin stige lige foran døren indtil dagligstuen, hvor Mor sad, mens vi skrev på den lille plet, hvor skabet skulle hænge. Hvis Mor hørte, at vi hviskede ivrigt derude, så rejste hun sig for at gå ud og se, hvad det var, men så stod Amus jo der på stigen og sagde: "Pr. pr. jeg står netop og kalker her Fru Hasseriis", og så vidste Mor nok, at Amus var med i sammensværgelsen, og hun lod os have den fornøjelse, og lod som om hun ikke vidste det.

Når Amus kalkede udvendig, havde han altid en trillebør med noget som han brugte til kalkningen, gruskalk var det vist, og da den engang var tom, spurgte vi ham, hvor mange af os, han kunne køre med på trillebøren. Amus sagde, at fire af os kunne han sagtens køre med, men det ville vi ikke tro, og så væddede vi derom, men jeg ved ikke, hvad vi væddede om, det var velsagtens chokolade. Lidt efter blev vi læsset på trillebøren, først Anna, som var den ældste, hun var høj og vejede langt over 100 pund dengang, så Elisabeth som var lidt mindre, og til sidst Elna og mig, vi kunne næsten ikke være der, og så lo vi, så Amus næsten ikke kunne få begyndt på turen. Men pludselig spyttede han i hænderne og tog fat, og det gik, Amus vandt stolt sit væddemål, selv om trillebøren knagede og sank dybt i med hjulet, og han var stolt som et barn. Vi stod i flok om ham og beundrede hans kræfter.

En gang pralede han lidt med, at han kunne løbe så stærkt, så ingen af os kunne nå ham; jeg var nu så hurtig til bens, så jeg mente, at jeg let kunne løbe hurtigere end han, og så væddede vi igen om chokolade. En søndag morgen når Amus havde ringet solen op, skulle vi løbe fra sprøjtehuset, ud ad Borrevejen til Møllebroen, en lille å, som løber under vejen mellem to enge, der hvor vejen går over den, hedder det Møllebroen. Frode ridsede stregen op og stod med sit ur, og så kom Amus ned fra kirketårnet i skjorteærmer og røde, broderede morgensko. Jeg havde taget min gymnastikdragt på og lette sko, og så var vi begge parat. Amus løb først og var 8 min. om turen, og derefter løb jeg; da jeg var kommet et stykke nedad vejen var jeg klar over, at jeg let kunne vinde væddemålet, men på tilbagevejen gik jeg et stykke ganske langsomt idet jeg tænkte på nogle få ord, som Far sagde til mig derhjemme: "Lad Amus vinde, så kan han og Sine jo komme herop og drikke chokolade en aften." Det gik jeg straks ind på, men omtalte det ikke til de andre; men i mit hjerte glædede jeg mig over, at Far syntes, at Amus og hans kone skulle have den fornøjelse, og så fandt jeg mig gerne i, at det så ud, som om jeg ikke kunne løbe så stærkt som Amus. Jeg brugte ca. 9 min. til væddeløbet og således vandt Amus stolt over mig og glædede sig som det barn han var.

Elna havde engang opdaget, at Amus ikke regnede særlig godt; og hun stod en eftermiddag og lavede regnestykker til ham. Jeg kan huske, at hun spurgte ham: "Hvor mange fjerdeparte er der i et æble, Rasmus?" Først spekulerede Amus længe over det og endelig sagde han: "Det er umulig at regne ud, for det kommer an på, hvor mange stykker vi skær'et i." Og så lo vi jo.

"Men Amus dog, hvis vi nu skærer det i ti stykker, så er det jo ikke fjerdeparte men tiendeparte", og så forstod han det. "Ja, det er da å sant", sagde Amus og skyndte sig at kalke.

Amus og hans kone, Sine havde mange bestillinger i Gamborg, og de var begge dygtige, så de fik efterhånden et pænt hjem, især efter at deres ti børn var vokset til. Dog, en døde som lille, så flokken var på ni, men det var jo også mange at sørge for. Men til trods derfor, så var der altid rent i deres stue, og når jeg var med Mor nede hos Sine og se "den nyfødte", så mindes jeg Sine i sengen med hvid nattrøje, som var ret sjælden dengang, og alt skinnede af renlighed og orden både i sovekammeret og i stuen. En af deres bestillinger var rengøringen af kirkegården, dette arbejde hjalp de hinanden med, desuden var Amus graver og "ringer"; vi børn holdt meget af at komme op i klokketårnet, når Amus kimede til højtiderne.

Men når vi var fortrolige med tårnet, så skyldtes det også, at dette embede havde hørt til degnens bestillinger, og jeg husker, at min bedstefar gik op og ringede solen ned, og da var jeg tit med ham. Bedstefar lavede dengang nogle kløftede pinde til at sætte på knebelen, og først når han havde trukket i det svære reb i nogen tid, og den tunge malmklokke svingede med passende hastighed, faldt pinden af, og så først ramte knebelen klockens side og faldt med regelmæssige slag. En anden pind havde Bedstefar lavet med læderremme, som han spændte om knebelen, når der skulle kimes, og disse kløftpinde ligger oppe i tårnet den dag idag over 30 år efter. Amus har nylig vist mig dem. Men efter Bedstefars død blev Amus ringer, og det vil han blive ved at være, så længe han kan gå op ad den snævre trappe, som er en vindeltrappe. Han har sagt, at han let kunne gå op i kirketårnet med lukkede øjne, og der er endda foruden vindeltrappen en ret smal stige op til klokken.

Ida Hasseriis.
Født 22/12-1889
i Gamborg.